

Posudek bakalářské práce

Název práce: Tělesnost, liminalita a communitas v prožívání svatojakubské cesty

Studijní obor: Teorie a dějiny divadla

Autorka práce: Michaela Bartošková

Vedoucí práce: Mgr. Eliška Poláčková, Ph. D.

Oponentka práce: Mgr. Bc. Amálie Bulandrová

Předkládaná práce pojednává o fenoménu svatojakubské cesty, který autorka chápe jako kulturní performanci, a proto se zaměřuje na jeho teatrální a performativní prvky. Poutní cestu zkoumá ve vztahu k rituálu a zaměřuje se taktéž na fenomenologický prožitek – vlastní tělo poutníka, které má logicky při vykonávání svatojakubské cesty primární význam. Zadáání práce je tedy velmi široké, autorka se snaží uchopit téma komplexně, přičemž využívá nemalé množství tuzemské, a především zahraniční odborné literatury. V této rovině leží dle mého názoru největší přínos práce, kterým je opravdu zdařilá aplikace existujících teoretických přístupů, ať již z oblasti teorie performativity, teorie rituálu či fenomenologie, na vytyčené pole vlastního bádání. Co vnímám jako jistou nevýhodu práce je neukotvenost a metodologická nepřesnost terénního výzkumu (popis postupu při aplikaci terénního výzkumu: viz strana 13).

V textu se často objevují závěry, které diplomantka vyvozuje a.) z vlastní zkušenosti s poutí, kterou ovšem absolvovala nikoliv s původním výzkumným záměrem, b.) ze svého dalšího zkoumání. Oním dalším zkoumáním jsou rozhovory, které autorka vedla s dalšími poutníky. Např.: „*Z mého zkoumání i z mé vlastní zkušenosti vyplynulo, že poutníci vnímají při cestě tělesnou bolest jinak než doma ve svém obvyklém prostředí [...]*.“, str. 45. V práci ale není představena metodologie, která je klíčová pro takovýto typ kvalitativního výzkumu – nedozvídáme se, o jakou techniku sběru dat šlo, jakým způsobem byly rozhovory vedeny, jaké otázky byly pokládány. Autorka zároveň neuvádí základní biografické údaje jednotlivých respondentů, neuvádí ani o jaký reprezentativní vzorek se jednalo. Tyto údaje hrají zásadní roli v následné analýze sebraných dat, zejména s ohledem na osobní výpovědi o fyzickém prožitku cesty. Např.: „*Na pouti jsem cítila silnou bolest klenby a kotníkových vazů, [...]. Bolest byla tak silná, že někdy způsobovala úplně úzkost. Kombinace výše uvedeného a chodidel plných puchýřů, byla často srovnatelná až s porodní bolestí. [...]*.“ Jana L., *poutnice, 13. 5. 2019*“, str. 46. Absence metodologie může ve výsledku vést ke zkreslujícím, zkratkovitým či úplně irelevantním závěrům.

Přestože coby absolventka pouti do Santiaga de Compostela a projektu *Migrating Art Historiens* (tj. čtyř-měsíční výzkumné pěší pouti po Francii) s mnoha uvedenými postřehy souhlasím, je forma jejich začlenění do textu poněkud neodborná. Bez úprav či interpretace totiž zůstávají osobními deníkovými zápisky, jež ruší tok jinak vyspělé odborné práce, a to i přes to, že je založená právě na fenomenologickém přístupu. Např.: „*Pro mě byla Finisterra místem, kde jsem intenzivně přemýšlela o*

své pouti, která právě skončila. [...] Byl to pro mě další velice silný moment plný emocí.“, strana 57. Na místech, kde se autorce daří uvedené fenomenologické postřehy vztáhnout ke konkrétnímu teoretickému jevu, který v příslušné kapitole zrovna zkoumá, ovšem dochází k opravdu zdařilému prolnutí a „otestování“ teorie s praxí. Přestože chválím autorčin výběr tématu a pečlivost, se kterou se do výzkumu pustila, o které svědčí všechny kapitoly pojednávaného textu, podotkla bych jen, že pokud se člověk rozhodne založit svou práci na terénním výzkumu a sociologickém sběru dat, tedy interdisciplinárním přístupu, je důležité být v metodologii a aplikaci výzkumu důsledný.

Z hlediska teatrologického uvažování o divadelnosti poutnictví na práci oceňuji autorčino uvažování o liminalitě pouti, resp. jejím liminodním charakteru, v jehož rámci byla schopná své postřehy výborně vztáhnout a dále aplikovat především na teorii performativity Eriky Fischer-Lichte. Diplomantka přitom vycházela z různých úvah o performativitě této německé badatelky, nejen z do češtiny přeložené Estetiky performativity z roku 2011, jak tomu nezřídka bývá. Diplomantka přitom byla schopná s badatelkou polemizovat, nebo její závěry modifikovat ve vztahu k vlastnímu uvažování nad zvoleným problémem, což vnímám jako vyspělý přístup k materiálu.

Stejně vyspělá a odborně zdařilá je autorčina aplikace fenomenologické nauky v podání filosofa Maurice Merleau-Ponty. Zde s ohledem na divadelnost oceňuji hlavně diplomantčino pojednání krajiny poutní cesty coby liminoidního prostoru, potažmo scény, analyzované ve vztahu k lidské tělesnosti. Autorčinu argumentaci, která vede k demonstrování užívání vlastního těla během pouti ke komunikaci s ostatními poutníky, považuji za pasáž nadstandartní úrovně bakalářské práce. To samé platí o autorčině pojednání o převtělování poutníků v aktéry a nazírání způsobu „režirování“ jejich vlastních těl coby sémiotických nástrojů, jejichž prostřednictvím vytváří poutník významy na „jevišti“ svatojakubské cesty. Pozitivně hodnotím také exkurz do tradice vykonávání Cesty svatého Jakuba, kde se autorka stručně leč výstižně věnuje i důležitému aspektu *imitatio*, kdy má poutník napodobováním sv. Jakuba participovat na jeho svatosti (str. 16).

V textu se místy vyskytují drobné překlepy (např. str. 29, 34, 41), opakování slov (např. str. 31, 36, 46), vychýlení z větné vazby (např. str. 39, 44, 48), či nevhodné (ne)užití čárek (např. str. 19, 28, 40). Na některých místech se také jeví nedostatečně vysvětlené přechody od jednoho tématu ke druhému (např. str. 10, 16, 25). Celkově je ale úroveň stylistiky vysoká a práci z hlediska požadavků na jazykovou správnost hodnotím velmi dobře. Z hlediska obsahového záměru, naplnění zadání a zpracování odborné literatury hodnotím práci i přes uvedené výtky výborně a doporučuji ji k obhajobě.

Celkový návrh hodnocení: A-B

Návrh otázek k rozpravě:

1. Mohla byste shrnout, v jakém smyslu považujete vykonávání svatojakubské pouti za performativní, či teatrální jednání? Ve vztahu čeho, resp. koho ke komu, se takové jednání mohlo historicky měnit?

2. Na straně 43. uvádíte: „[...] že si v současných postmoderních společnostech již běžně k předmětům denní potřeby nevytváříme silné vazby.“ Mohla byste tuto myšlenku rozvést, popřípadě uvést příklad?
3. Na straně 28. uvádíte, že: „[...] všichni mají pouze to, co unesou, a nikdo z nich tedy nevyčnívá tzv. z majetkových důvodů. Poutníci jsou oblečeni s drobnými rozdíly v podstatě stejně, [...].“ Myslíte si, že různé typy sportovního vybavení mohou účastníky *Camina* přesto jistým způsobem hierarchizovat? Vytvářet kategorie například mezi těmi, kdo jdou bosí či v lehkých sandálech, oproti poutníkům s moderní značkovou výbavou?

Mgr. Bc. Amálie Bulandrová

2. 9. 2019